

Łukasz Kwadrans
Karol Konaszewski

**OŚRODEK KURATORSKI ŚRODKIEM
WYCHOWAWCZYM NA PRZEJAWY DEMORALIZACJI
I CZYNY KARALNE DZIECI I MŁODZIEŻY**

Wprowadzenie – środki wychowawcze w polskim ustawodawstwie

Podstawowym źródłem prawa regulującym zasady postępowania wobec nieletnich – (zagrożonych demoralizacją i popełniających czyny karalne) – jest ustawa z dnia 26 października 1982 roku o postępowaniu w sprawach nieletnich (dalej: u.p.n.). Ustawą objęte są trzy grupy wiekowe. W stosunku do osób, które nie ukończyły 18 lat w zakresie zapobiegania i zwalczania demoralizacji. W sprawach o czyny karalne – w stosunku do osób, które dopuściły się takiego czynu po ukończeniu lat 13, ale nie ukończyły lat 17. W odniesieniu do osób, względem których zostały orzeczone środki wychowawcze lub poprawcze, traktuje się ich jako nieletnich w czasie ich wykonywania. Jednakże czas ten jest zróżnicowany i upływa po ukończeniu 18 lub 21 lat, w zależności od rodzaju stosowanego środka, bądź wcześniej, gdy nastąpiło uchylenie jego wykonywania, po ostatnich zmianach ustawy z 2012 roku również na wniosek kuratora sądowego.

W myśl ustawy, nieletni jest sprawcą czynu karalnego, a nie „przestępstwa”. Sąd rodzinny może orzec wobec niego środek wychowawczy lub poprawczy, kara natomiast może być stosowana w wyjątkowych przypadkach. W stosunku do nieletnich, którzy dopuścili się czynu karalnego lub wykazują cechy świadczące o następującym procesie demoralizacji, sąd rodzinny na podstawie art. 6 pkt 9 i 10 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich może orzec umieszczenie w odpowiedniej placówce¹. Pojęcie „demoralizacji” nie jest w ustawie zdefiniowane (wymienione zostały jedynie jej przejawy, zatem można by mówić o definicji objawowej, jak w typologii definicji nieprzystosowania społecznego Lesława Pytki), traktuje ona ten termin bardzo szeroko, co może grozić dowolnym manipulowaniem tym pojęciem oraz w praktyce powodować rozbieżności, szczególnie w orzecznictwie

¹ J. Brągiel, S. Badora, *Formy opieki, wychowania i wsparcia w zreformowanym systemie pomocy społecznej*, Opole 2005, s. 439.

twie². Ustawa o postępowaniu w sprawach nieletnich wymienia okoliczności świadczące o demoralizacji nieletniego, do których w szczególności zalicza:

- naruszenie zasad współżycia społecznego,
- popełnienie czynu zabronionego,
- systematyczne uchylanie się od obowiązku szkolnego lub kształcenia zawodowego,
- używanie alkoholu lub innych środków w celu wprowadzenia się w stan odurzenia,
- uprawianie nierządu,
- włóczęgostwo,
- udział w grupach przestępczych³.

Trzeba zauważyć, że zaprezentowany katalog zachowań świadczących o demoralizacji jest dość elastyczny, świadczy o tym użyte przez ustawodawcę w omawianym artykule sformułowanie „w szczególności”. Oznacza to, że mogą występować również inne okoliczności (zachowania) świadczące o demoralizacji nieletnich. Drugim pojęciem wchodzącym w zakres przedmiotowy ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich jest pojęcie „czynu karalnego”.

„Czynem karalnym”, zgodnie art. 1 § 2 pkt 2 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich⁴, jest czyn zabroniony przez ustawę, jako: przestępstwo (art. 1 Kodeksu karnego skarbowego, dalej: k.k.s.), czyli zbrodnia albo występpek, przestępstwo skarbowe (art. 2 k.k.s.) oraz enumeratywnie wyliczonych jedenaście wykroczeń. W związku z powyższym, do wykroczeń, które są zabronionymi przez ustawę czynami, można zaliczyć:

- zakłócenie wybrykami spokoju lub porządku publicznego (art. 51 k.w.),
- umyślne niszczenie lub uszkodzenie znaków umieszczonych przez organy państwowe (art. 69 k.w.),
- niszczenie, uszkodzanie, usuwanie lub czynienie nieczytelnymi znaków lub napisów ostrzegających o grożącym niebezpieczeństwie dla życia lub zdrowia człowieka (art. 74 Kodeksu wykroczeń, dalej: k.w.),
- rzucanie kamieniami lub innymi przedmiotami w pojazd będący w ruchu (art. 76 k.w.),
- samowolna zmiana znaków lub sygnałów drogowych (art. 85 k.w.),
- prowadzenie pojazdu przez osobę po użyciu alkoholu (art. 87 k.w.),
- kradzież lub przywłaszczenie mienia do określonej wartości (art. 119 k.w.),
- paserstwo mienia o określonej wartości (art. 122 k.w.),
- niszczenie lub uszkodzenie mienia, jeśli szkoda nie przekracza ustalonej w Kodeksie wykroczeń kwoty (art. 124 k.w.),
- spekulacja biletami wstępu (art. 133 k.w.),

² P. Górecki, S. Stachowiak, *Ustawa o postępowaniu w sprawach nieletnich. Komentarz*, Kraków 2002, s. 16.

³ Ustawa z dnia 26 października 1982 roku o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz.U. 2002 Nr 11, poz. 109 ze zm.).

⁴ *Ibidem*.

- utrudnianie lub uniemożliwianie korzystania z urządzeń przeznaczonych do użytku publicznego (art. 143 k.w.).

Odpowiedzialność za pozostałe wykroczenia, które nie zostały zamieszczone przez ustawodawcę w wyżej wymienionym wyliczeniu, może nastąpić tylko w ramach przypisania nieletniemu przejawu demoralizacji i tym samym, może uzasadniać potrzebę wszczęcia postępowania przez sędziego rodzinnego⁵.

Wobec nieletniego sąd może zastosować środek wychowawczy wykonywany w środowisku otwartym, jak również w instytucji zamkniętej. Umieszczenie w placówce resocjalizacyjnej powinno być stosowane w przypadkach, gdy inne środki wychowawcze zawiodły lub nie rokują skutecznego oddziaływania. Zastosowanie środka zmieniającego środowisko naturalne dziecka powinno być ostatecznością i występować w sytuacji, gdy rodzina wykazuje dużą dysfunkcyjność. W sprawie nieletniego sądy powinny się kierować przede wszystkim jego dobrem, dążąc do osiągnięcia korzystnych zmian w osobowości i zachowaniu, uwzględniając przy tym interes społeczny. W tym postępowaniu bierze się pod uwagę usposobienie nieletniego, a w szczególności jego wiek, stan zdrowia, stopień rozwoju psychicznego i fizycznego, cechy charakteru, a także jego zachowanie, przyczyny i stopień demoralizacji, charakter środowiska oraz warunki wychowania⁶. Wobec nieletnich sąd rodzinny może:

1. udzielić upomnienia;
2. zobowiązać do określonego postępowania, a zwłaszcza do naprawienia wyrządzonej szkody, do wykonania określonych prac lub świadczeń na rzecz pokrzywdzonego lub społeczności lokalnej, do przeproszenia pokrzywdzonego, do podjęcia nauki lub pracy, do uczestniczenia w odpowiednich zajęciach o charakterze wychowawczym, terapeutycznym lub szkoleniowym, do powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach albo do zaniechania używania alkoholu lub innego środka w celu wprowadzania się w stan odurzenia;
3. ustanowić nadzór odpowiedzialnych rodziców lub opiekuna;
4. ustanowić nadzór organizacji młodzieżowej lub innej organizacji społecznej, zakładu pracy albo osoby godnej zaufania – udzielających poręczenia za nieletniego;
5. zastosować nadzór kuratora;
6. skierować do ośrodka kuratorskiego, a także do organizacji społecznej lub instytucji zajmujących się pracą z nieletnimi o charakterze wychowawczym, terapeutycznym lub szkoleniowym, po uprzednim porozumieniu się z tą organizacją lub instytucją;
7. orzec zakaz prowadzenia pojazdów;
8. orzec przepadek rzeczy uzyskanych w związku z popełnieniem czynu karnego;

⁵ P. Górecki, S. Stachowiak, *Ustawa o postępowaniu...*, op. cit., s. 18-19.

⁶ I. Mudrecka, *Instytucjonalne formy resocjalizacyjnej z nieletnimi*, Opole 1999, s. 31.

9. orzec umieszczenie w młodzieżowym ośrodku wychowawczym albo w rodzinie zastępczej zawodowej, która ukończyła szkolenie przygotowujące do sprawowania opieki nad nieletnim;
10. orzec umieszczenie w zakładzie poprawczym;
11. zastosować inne środki zastrzeżone w niniejszej ustawie do właściwości sądu rodzinnego, jak również zastosować środki przewidziane w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym, z wyłączeniem umieszczenia w rodzinie zastępczej spokrewnionej, rodzinie zastępczej niezawodowej, rodzinnym domu dziecka, placówce wsparcia dziennego, placówce opiekuńczo-wychowawczej i regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej.

Należy wskazać, że środki wychowawcze numer 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 wymienione w powyższym katalogu nie są związane ze zmianą środowiska wychowawczego nieletniego, a ewentualnie polegają na wzmożonym oddziaływaniu wychowawczym. Natomiast środki wychowawcze podane jako 9 i 10 to środki izolacyjne, powodujące zmianę środowiska wychowawczego. Warto zwrócić uwagę na specyfikę zapisu kolejności środków wychowawczych, pod względem ich dotkliwości dla nieletniego. Istotne jest również, że niektóre z nich, np. upomnienie, mają charakter jednorazowy, nietrwały, a niektóre mogą być stosowane równolegle, np. nadzór kuratora sądowego i skierowanie do ośrodka kuratorskiego bądź zobowiązanie nieletniego do określonego postępowania. Wymienione środki wychowawcze stanowią podstawę ustawową do pracy z nieletnimi, którzy popełnili czyn karalny lub przejawiają symptomy demoralizacji.

Katalog środków wychowawczych na przestrzeni ponad 30 lat stosowania u.p.n. podlegał pewnym modyfikacjom. Obecnie obowiązująca wersja ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich jest wynikiem wprowadzenia wielu zmian i kompromisów, w celu przystosowania jej treści do zmieniających się warunków społecznych⁷. Na poziomie ustawodawstwa praca wychowawczo-resocjalizacyjna i zapobiegawcza w warunkach środowiska otwartego jest realizowana środkami przewidzianymi w art. 6 pkt 1-8, pkt 11 oraz częściowo pkt 9. Środki przewidziane w punkcie 7 i 8 – zakaz prowadzenia pojazdów mechanicznych i przepadek rzeczy uzyskanych w związku z popełnieniem czynu karalnego – budzą pewne kontrowersje pod kątem uznania ich za środki wychowawcze⁸. Z zasady w ustawodawstwie karnym środki te pełnią rolę środków karnych, jak również zabezpieczających (art. 103 § 1 dawny Kodeks karny z 1969 r., art. 99 § 1 Kodeks karny z 1997 r.), jednak biorąc pod uwagę rolę, jaką mają spełnić na tle omawianej ustawy, trudno nie przypisać im roli wychowawczej⁹.

⁷ B. Goworko-Składanek, *Postępowanie w sprawach nieletnich. Katalog środków wychowawczych przewidzianych w prawie polskim a praktyka*, [w:] K. Sawicki, K. Konaszewski (red.), *Środowiskowy wymiar niedostosowania*, Białystok 2014.

⁸ K. Grześkowiak, A. Krukowski, W. Patulski, E. Warzocha, *Ustawa o postępowaniu w sprawach nieletnich. Komentarz*, Warszawa 1984, s. 43.

⁹ O wychowawczej roli tychże środków: A. Strzembosz, *Nowa ustawa o postępowaniu w sprawach nieletnich: próba komentarza*, Warszawa 1983, s. 23.

Wśród form wychowawczego oddziaływania na nieletniego ustawodawca wymienia także środki o charakterze stacjonarnym. Ich istota sprowadza się do umieszczenia nieletniego w placówce lub instytucji, która zapewnia całodobową opiekę i podejmuje wobec podmiotu oddziaływania o charakterze wychowawczym. Warunkiem *sine qua non* zastosowania środka jest bezskuteczność innych form oddziaływania na nieletniego¹⁰. Rodzaj placówki, do której kierowany jest podmiot zostaje uzależniony od celów, których realizacji służy implementowany środek. Młodzieżowy ośrodek wychowawczy stosuje się wobec dzieci i młodzieży niedostosowanej społecznie, wymagającej specjalnej organizacji nauki, metod pracy, wychowania i resocjalizacji, celem eliminacji przyczyn i przejawów patologicznych zachowań. Natomiast najbardziej represyjną wśród przewidzianych przez prawo form oddziaływań na nieletnich, jest umieszczenie w zakładzie poprawczym. Aby sąd rodzinny mógł orzec umieszczenie nieletniego w zakładzie poprawczym, muszą zostać spełnione kumulatywnie określone prawem przesłanki, które stanowią warunek *sine qua non*. Podstawę orzekania tego środka stanowi: popełnienie przez nieletniego czynu karalnego o znamionach przestępstwa, wysoki stopień demoralizacji sprawcy, okoliczności i charakter czynu oraz stwierdzona lub przewidywana nieskuteczność środków wychowawczych. Jednocześnie wzmacnia tę decyzję nieskuteczność zastosowanych wcześniej i samo zastosowanie innych środków wychowawczych. Działania placówek o charakterze stacjonarnym reguluje obecnie w Polsce rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 1 września 2000 r. w sprawie funkcjonowania placówek opiekuńczo-wychowawczych (Dz.U. Nr 80, poz. 900), w którym został wprowadzony podział placówek mających na celu pomoc, opiekę, wychowanie i edukację wobec dzieci i młodzieży w Polsce. Obecnie obowiązującymi aktami prawnymi, podtrzymującymi podział określony w tym rozporządzeniu (z zastąpieniem jednak placówek resocjalizacyjnych placówkami wielofunkcyjnymi), są: rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 października 2007 r. w sprawie placówek opiekuńczo-wychowawczych (Dz.U. Nr 201, poz. 1455), a także rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 marca 2005 r. w sprawie rodzajów i szczegółowych zasad działania placówek publicznych, warunków pobytu dzieci i młodzieży w tych placówkach oraz wysokości i zasad odpłatności wnoszonej przez rodziców za pobyt ich dzieci w tych placówkach (Dz.U. Nr 52, poz. 467). Akty prawne regulujące organizację placówek resocjalizacyjnych stanowią natomiast rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich (Dz.U. Nr 124, poz. 1357 ze zm.) i rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 20 lipca 2009 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich (Dz.U. Nr 119, poz. 996)¹¹.

¹⁰ P. Górecki, S. Stachowiak, *Ustawa o postępowaniu...*, op. cit., s. 43 i n.

¹¹ A. Jaworska, *Leksykon resocjalizacji*, Kraków 2012, s. 243-244.

Placówkami, które także zajmują się pracą wychowawczą z osobami zagrożonymi demoralizacją (jednak nie są przewidziane w katalogu środków wychowawczych) są młodzieżowe ośrodki socjoterapii. Przeznaczone są one dla dzieci i młodzieży, które z powodu trudności w uczeniu się, zaburzeń rozwojowych i w funkcjonowaniu społecznym są zagrożone nieprzystosowaniem społecznym i wymagają stosowania specjalnej organizacji nauki, metod pracy, wychowania i socjoterapii. Młodzież do takiego ośrodka zostaje skierowana na wniosek rodziców oraz orzeczenie poradni psychologiczno-pedagogicznej o potrzebie kształcenia specjalnego. Szczególną rolę w pracy profilaktyczno-resocjalizacyjnej należy przypisać placówkom wsparcia dziennego, prowadzonym z zasady przez organizacje pozarządowe w formie opiekuńczej (w tym kół zainteresowań, świetlic, klubów i ognisk wychowawczych), specjalistycznej oraz pracy podwórkowej, realizowanej przez wychowawcę. Do zadań placówki wsparcia dziennego należy zapewnienie dziecku opieki i wychowania, pomocy w nauce, organizacji czasu wolnego, zabawy i zajęć sportowych oraz rozwoju zainteresowań. Placówka wsparcia dziennego prowadzona w formie specjalistycznej, w szczególności: organizuje zajęcia socjoterapeutyczne, terapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne oraz logopedyczne; realizuje indywidualny program korekcyjny, program psychokorekcyjny lub psychoprofilaktyczny, w szczególności terapię pedagogiczną, psychologiczną i socjoterapię; zapewnia pomoc w nauce, organizację czasu wolnego, rozwój zainteresowań, organizację zabaw i zajęć sportowych; udziela pomocy w sytuacjach kryzysowych, szkolnych, rodzinnych, rówieśniczych i osobistych w oparciu o diagnozę indywidualną dziecka i jego rodziny.

W praktyce, jak pokazują statystyki ogólnopolskie¹², najczęściej stosowanym środkiem wychowawczym jest nadzór kuratora sądowego, a w następnej kolejności upomnienie i zobowiązanie do określonego zachowania¹³. Kuratorzy sądowi w polskim wymiarze sprawiedliwości w dużym uproszczeniu spełniają funkcję usługową. Wykonują na rzecz sądów karnych i rodzinnych liczne i zróżnicowane zadania zarówno wspierające wydawanie orzeczeń, jak i zmierzające do ich skutecznego wykonania. Przez zadanie należy tu rozumieć „misję”, posłannictwo, świadome podejmowanie działań i wybór czynności prowadzących do realizacji celu¹⁴. Dostarczają sądowi informacje o osobie, jej środowisku i zaburzeniach w jej społecznym funkcjonowaniu, koniecznej do wydania adekwatnego orzeczenia. Jednak przede wszystkim pomagają podopiecznym sądu, czyli osobom, do których odnosi się orzeczenie, w wytworzeniu lub odtworzeniu prawidłowo-

¹² Za: B. Goworko-Składanek, *Postępowanie w sprawach...*, *op. cit.*; Ministerstwo Sprawiedliwości, *Informacja statystyczna o ewidencji spraw i orzecznictwie w sądach powszechnych oraz o więzienictwie*, Cz. V. *Sprawy rodzinne w 2012 r.*, <http://bip.ms.gov.pl/pl/dzialalnosc/statystyki/statystyki-2012/> [dostęp: 22.10.2013].

¹³ Najczęstsze zobowiązania stosowane przez sędziów to między innymi: przeproszenie osoby pokrzywdzonej listem poleconym, systematyczne kontynuowanie nauki/uczęszczanie do szkoły, kontynuowanie terapii, przeproszenie osoby pokrzywdzonej osobiście czy podjęcie terapii TZA.

¹⁴ T. Jedynak, K. Stasiak (red.), *Zarys metodyki pracy kuratora sądowego*, Warszawa 2008.

wych mechanizmów funkcjonowania społecznego, zgodnie z ogólnie przyjętymi i obowiązującymi normami życia społecznego. Główne zadania kuratorów związane są z diagnozą, wychowaniem, kontrolą, profilaktyką i resocjalizacją. Kuratorzy wypełniają zadania wychowawcze nie tylko w środowisku nieletniego, ale również organizując działania resocjalizacyjne w ośrodkach kuratorskich.

Ośrodek kuratorski jako forma wychowania w środowisku otwartym

Ośrodki kuratorskie to placówki prowadzące działalność profilaktyczną, resocjalizacyjną, opiekuńczo-wychowawczą i terapeutyczną. Ich uczestnikami są nieletni skierowani na podstawie orzeczenia sądu, którzy wykazują symptomy demoralizacji lub dopuścili się czynu karalnego. Jest to pośrednia forma oddziaływania wychowawczego pomiędzy nadzorem a umieszczeniem w placówce izolacyjnej. Ustawa o postępowaniu w sprawach nieletnich¹⁵ stanowi, iż wykonywanie środków wychowawczych ma na celu wychowanie na świadomego i uczciwego obywatela i odbywa się z uwzględnieniem wskazań nauki i doświadczeń pedagogicznych. Działalność wychowawcza powinna zatem zmierzać do wszechstronnego rozwoju osobowości i aktywowania uzdolnień nieletniego oraz kształtowania i utrwalania społecznie pożądanej postawy poczucia odpowiedzialności. Działania tej instytucji powinny mieć na celu kształtowanie tożsamości w kierunku społecznie pożądanym, poprzez:

- zaspokajanie potrzeb osobowościowych;
- rozwiązywanie problemów psychicznych;
- naukę samodzielnego radzenia z problemami i trudnościami życiowymi;
- rozwijanie talentów, potencjałów i zainteresowań;
- kształtowanie postaw aktywności;
- eliminowanie zaniedbań wychowawczych i edukacyjnych;
- wdrażanie do przestrzegania norm społecznych¹⁶.

Zajęcia z uczestnikami realizuje się metodami pracy indywidualnej, grupowej, środowiskowej, a polegają w szczególności na:

- organizowaniu czasu wolnego,
- nawiązywaniu współpracy ze środowiskiem,
- prowadzeniu terapii,
- udzielaniu pomocy w usuwaniu zaniedbań wychowawczych i edukacyjnych¹⁷.

¹⁵ Ustawa z 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (t.j. Dz.U. 2010 Nr 33, poz. 178 ze zm.).

¹⁶ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 5 października 2001 r. w sprawie ośrodków kuratorskich. (Dz.U. 2001 Nr 120, poz. 1294).

¹⁷ *Ibidem*.

Celem opisywanego środka jest pozostawienie nieletniego w jego dotychczasowym środowisku wychowawczym i oddziaływanie o charakterze doraźnym w systemie niestacjonarnym (nieizolacyjnym).

Diagnoza dotycząca osobowości jednostki i jej środowiska rodzinnego, rówieśniczego, szkolnego i lokalnego, a także diagnoza społeczna całej grupy umożliwi stosowanie indywidualnego i zespołowego podejścia w procesie wychowawczym, opiece i socjoterapii uczestników ośrodków kuratorskich. Działalność tych instytucji obejmuje takie funkcje, jak: opieka, wychowanie, resocjalizacja i terapia.

Ośrodek kuratorski ogranicza nieletnich w niepożądanych działaniach na zewnątrz, pobudza ich pozytywną aktywność, umożliwia nadrobienie braków i zaległości edukacyjnych. Dodatkowo, koniecznym jest rozwijanie tego środka wychowawczego we współpracy z organizacjami pozarządowymi w postaci wzbogacenia możliwości korzystania ze specjalistycznego poradnictwa i terapii. Proponowany rozwój systemu profilaktyki i resocjalizacji nieletnich powinien zmierzać drogą wyznaczoną przez współczesne trendy w polityce karnej, tj. stosowanie rozwiązań alternatywnych dla środków izolacyjnych. Zatem konieczny jest rozwój mediacji i kurateli dla nieletnich oraz funkcjonowanie placówek otwartych będących elementem wsparcia systemu i wczesnego reagowania¹⁸.

Podsumowanie

Ustawa o postępowaniu w sprawach nieletnich stanowi, iż wykonywanie środków wychowawczych ma na celu wychowanie na świadomego i uczciwego obywatela i odbywa się z uwzględnieniem wskazań doświadczeń pedagogicznych. Działalność wychowawcza powinna w takim razie zmierzać do wszechstronnego rozwoju osobowości i aktywowania uzdolnień nieletniego oraz budowaniu społecznie akceptowanej tożsamości. Tożsamości ustawicznie kształtującej się w wielu wymiarach życia. Podstawowym zadaniem wychowania resocjalizacyjnego jest więc doprowadzenie jednostki nieprzystosowanej społecznie do takich zachowań, które są zgodne z obowiązującymi normami społecznymi. Pisząc o przystosowaniu społecznym, mamy na uwadze pozytywny wynik wychowania. Nieprzystosowanie społeczne w kontekście tej grupy młodzieży jest natomiast wyrazem sprzeczności między postawą jednostki wyrażającą się konfliktem z osobami socjalizującymi, negacją norm moralnych i prawnych oraz wadliwie ukształtowaną tożsamością. Podejmując wychowanie resocjalizacyjne zakładamy, że skutki nieprzystosowania ustąpią, a w ich miejsce pojawią się pożądane rezultaty. Celem jest twórcze i aktywne funkcjonowanie młodego człowieka w społeczności.

¹⁸ Por. Ł. Kwadrans, *Ośrodek kuratorski – jego miejsce w systemie profilaktyki i resocjalizacji nieletnich w Polsce*, [w:] M. Konopczyński, Ł. Kwadrans, K. Stasiak (red.), *Polska kuratela sądowa na przełomie wieków – nadzieje, oczekiwania, dylematy*, Kraków 2016, s. 107-125.

Bibliografia

Literatura

Brągiel J., Badora S., *Formy opieki, wychowania i wsparcia w zreformowanym systemie pomocy społecznej*, Opole 2005.

Goworko-Składanek B., *Postępowanie w sprawach nieletnich. Katalog środków wychowawczych przewidzianych w prawie polskim a praktyka*, [w:] K. Sawicki, K. Konaszewski (red.), *Środowiskowy wymiar niedostosowania*, Białystok 2014.

Górecki P., Stachowiak S., *Ustawa o postępowaniu w sprawach nieletnich. Komentarz*, Kraków 2002.

Grześkowiak K., Krukowski A., Patulski W., Warzocha E., *Ustawa o postępowaniu w sprawach nieletnich. Komentarz*, Warszawa 1984.

Jaworska A., *Leksykon resocjalizacji*, Kraków 2012.

Jedynak T., Stasiak K. (red.), *Zarys metodyki pracy kuratora sądowego*, Warszawa 2008.

Kwadrans Ł., *Ośrodek kuratorski – jego miejsce w systemie profilaktyki i resocjalizacji nieletnich w Polsce*, [w:] M. Konopczyński, Ł. Kwadrans, K. Stasiak (red.), *Polska kuratela sądowa na przelomie wieków – nadzieje, oczekiwania, dylematy*, Kraków 2016.

Mudrecka I., *Instytucjonalne formy pracy resocjalizacyjnej z nieletnimi*, Opole 1999.

Strzembosz A., *Nowa ustawa o postępowaniu w sprawach nieletnich: próba komentarza*, Warszawa 1983.

Ministerstwo Sprawiedliwości, *Informacja statystyczna o ewidencji spraw i orzecznictwie w sądach powszechnych oraz o więziennictwie, Cz. V. Sprawy rodzinne w 2012 r.*, <http://bip.ms.gov.pl/pl/dzialalnosc/statystyki/statystyki-2012/> [dostęp: 22.10.2013].

Akty prawne

Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz.U. 2002 Nr 11, poz. 109 ze zm.).

Ustawa z 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (t.j. Dz.U. 2010 Nr 33, poz. 178 ze zm.).

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 5 października 2001 r. w sprawie ośrodków kuratorskich, (Dz.U. 2001 Nr 120, poz. 1294).

ATTENDANCE CENTRE AS AN EDUCATIONAL MEASURE TO COUNTERACT THE DEMORALISATION OF AND PUNISHABLE ACTS BY CHILDREN AND YOUNG PEOPLE

Abstract

In this paper, the authors revisit the complete catalogue of available educational measures, and in the process give a brief overview of the Polish resocialisation system for minors. They focus on and describe a specific educational measure, namely an attendance centre order. In the authors' opinion, the educational activities should comprehensively develop the minor's personality, activate their talents and build a socially acceptable identity. When discussing social adaptation, the authors consider the positive effect of education. For this youth group, however, social ineptitude is a manifestation of the contradiction between the individual's behaviour in conflict with the socialising personnel, their negation of legal and moral norms and their ill-formed identity. When initiating resocialisation activities, one should assume that the effects of social ineptitude will subside and eventually be replaced with the desired outcomes. The objective is to help the young individual assume an active and creative role in society.